

Művészet, tudomány és kultúra összefonódása interdiszciplináris perspektívákon keresztül a modern irodalomban

H. Nagy Péter: *Evidens közegek*

KLUKON VAJK GERGELY

I. A könyv világa

Jelen recenzió célja H. Nagy Péter *Evidens közegek* című kötetének elemzése, mely a tudomány és a populáris kultúra kapcsolatainak szerteágazó témaköreit járja körül. A könyv különlegessége, hogy a szerző interdiszciplináris megközelítést alkalmaz, összekapcsolva a bölcsész-, társadalom- és természettudományokat, ezzel is elősegítve a komplex kulturális jelenségek mélyebb megértését. Ennek fényében a recenzióm különös figyelmet fordít a kötetben bemutatott tudományos, társadalmi és kulturális elemzések összefüggéseire, valamint azok társadalmi relevanciájára.

A könyv szerkezete és tematikája lehetővé teszi, hogy a szerző által vizsgált különböző témák – mint például a járványok kulturális reprezentációja, a természetfeletti jelenségek irodalmi ábrázolása vagy a tudományos ismeretterjesztés határainak feszegetése – kritikai szempontból is áttekinthetőek és értékelhetőek legyenek. A recenzió során törekszem arra, hogy bemutassam, miként illeszkednek ezek a témák a kortárs tudományos diskurzusba, és hogy milyen új perspektívákat nyitnak meg az irodalmi és kulturális kutatások számára.

A kötet áttekintése során külön figyelmet szentelek annak, hogy hogyan használja fel H. Nagy Péter a műfaji határokon átívelő írásmódját a tudományos és kulturális diskurzusok összekötésére, valamint, hogy milyen módszertani újításokat alkalmaz a kulturális jelenségek értelmezésében. A recenzió célja nem csupán a könyv tartalmának kritikai elemzése, hanem annak bemutatása is, hogy a kötet milyen jelentőséggel bír a tudományos és társadalmi párbeszédnek színterén.

I.I. A tudományos-fantasztikus irodalom jelentősége

A tudományos-fantasztikus irodalom jelentős hatást gyakorol az olvasókra minden korosztályban, mivel ez a műfaj különleges lehetőséget kínál arra, hogy a befogadók rendkívüli környezetekben éljék át kalandjaikat. Az olvasók elmerülhetnek abban az élményben, hogy egy tengeralattjárót irányítanak több mint 30 ezer kilométeren keresztül az óceán mélyén, vagy részt vehetnek Hari Seldon¹ életének

---

¹ Hari Seldon egy kitalált matematikus és pszichohistorikus, aki Isaac Asimov Alapítvány (1951) soro-

döntő fordulópontjain, aki alapjaiban változtatta meg egy kitalált galaktikus birodalom sorsát. Szembenézhetnek idegen lényekkel, majd később barátságot köhetnek velük. Ezek a regények nem csupán arra ösztönöznek, hogy álmodozzunk az elképzelt világokról, motivációt is nyújtanak arra, hogy aktív résztvevői legyünk ezeknek a képzelt társadalmaknak, és a valóságot olyan jobb világgá alakítsuk, amelyről a tudományos-fantasztikus regények szólnak (Lepeng 2023).

Ahogy Lepeng is fogalmazott, fontos kiemelni, hogy a tudományos-fantasztikus művek nem csupán szórakoztatnak, hanem jelentős hatást gyakorolnak a technológiai és digitális fejlődésre is. Az ilyen típusú irodalom gyakran megjósol vagy inspirál új technológiai innovációkat, melyek később valósággá válnak. A műfajban szereplő koncepciók, mint a mesterséges intelligencia, űrutazás vagy virtuális valóság már nemcsak fikció, hanem a modern tudományos kutatások és fejlesztések előfutárai. Ezen művek elemzése és megértése lehetővé teszi, hogy jobban lássuk, miként formálják ezek az elképzelések a társadalmi szemléletet a technológiáról, és hogyan befolyásolják a következő generációk innovációs törekvéseit. Az *Evidens közegekben* H. Nagy Péter különös figyelmet fordít a műfaji határok átlépésére, reflektálva arra, hogy a tudományos-fantasztikus irodalom hogyan és milyen mértékben járul hozzá a digitális kor kihívásainak formálásához és megoldásához. A szerző tudatosan keresztezi a különböző műfajokat, hogy új értelmezési lehetőségeket nyisson meg, ezzel gazdagítva a művek tartalmi és formai sokszínűségét.

I.II. A kötet környezete

Ez a kötet a dunaszerdahelyi NAP Kiadó „Kaleidoszkóp könyvek” sorozatának 37. darabja, mely 2023-ban került kiadásra. Strukturálisan a mű hét különálló részre tagolódik, amelyek mindegyike külön tematikai egységet képvisel.

A borító modern és művészi megjelenése a kaleidoszkóp szimbólumot használja, amely összefonódik a könyv tematikájával. A kaleidoszkóp változatos és összetett képeket hoz létre, ami párhuzamba állítható a kötet interdiszciplináris megközelítésével. A színes, dinamikus formák képviselhetik a különböző tudományterületek összefonódását és a kulturális jelenségek komplexitását.

A borítón szereplő színek – sárga, kék és narancs – élénkek és figyelemfelkeltőek, felhívják a figyelmet a könyv innovatív és modern szemléletmódjára. A színek elrendezése és az átfedések a tudományágak közötti átjárhatóságot és azok egymást erősítő hatását is sugallhatják, ami összhangban áll a művet átható tudományos diskurzussal. A könyv egyszerű, de hatékony tipográfiája – amely a cím és a szerző neve mellett a kiadó logóját és a könyvsorozat jelzését is tartalmazza – tisztaságot és olvashatóságot biztosít.

Összességében jól tükrözi a könyv interdiszciplináris jellegét és a kulturális, valamint tudományos témák sokszínűségét, ami várhatóan a potenciális olvasók kíváncsiságát is felkelti azáltal, hogy vizuálisan is kifejezi a kötet tartalmi gazdagságát.

II. Epidemiológiai megközelítések a populáris irodalomban

A populáris irodalom gyakran tükrözi és formálja a társadalmunkat érintő globális problémákat, különös tekintettel a járványokra. Robin Cook és Sepsi László műveiben az epidemiológiai kérdések nem csupán a cselekmény mozgatórugói, hanem mélyebb társadalmi és műfaji reflektálás eszközei is. E fejezetek célja, hogy bemutassa, miként ábrázolják a járványokat ezek a művek, és milyen hatást gyakorolnak ezek az ábrázolások a társadalomra és a műfaji konvenciókra.

H. Nagy Péter elemzése Robin Cook *Járvány* című regényével kezdődik, amelyet alaposan vizsgál a realiztikus orvosi thriller műfaji keretein belül. A szerző kitér Cook módszerére, amely a járványt mint közegészségügyi és morális válságot ábrázolja, hangsúlyozva az orvostudomány és az emberi döntéshozatal összetett viszonyát. Az elemzés mélyrehatóan tárgyalja, hogy Cook hogyan használja a tudományos részletezést, hogy hitelességet adjon a narratívának, miközben fenntartja az olvasó érdeklődését és izgalmát.

Ezzel szemben Sepsi László *Termőtetek* című regényének elemzése egy teljesen más megközelítést tár elénk. H. Nagy Péter itt az allegóriák és a szimbolizmus mélyrétegeit bontja ki, bemutatva, hogy Sepsi a járvány motívumát a társadalmi bomlás metaforájaként használja fel. A szerző részletesen elemezve mutatja be, hogy Sepsi hogyan ábrázolja a természet és ember közti összefüggéseket, és hogy ezek az összefüggések miként tükröződnek a társadalmi kapcsolatok törékenységén keresztül.

H. Nagy Péter munkája figyelemre méltó abban, hogy képes összekötni a különböző műfaji elemeket a szélesebb társadalmi kontextussal. Az elemzés erőssége, hogy nem csupán a szövegek felszíni rétegeit tárgyalja, hanem a mélystruktúrák felé is elkalauzolja az olvasót, ösztönözve a kritikai gondolkodásra a populáris kultúrában rejlő betegségképekről és azok társadalmi következményeiről. Ahogy ezekben a fejezetekben bemutatja, a populáris irodalom és az epidemiológia találkozása a kortárs irodalmi narratívák kulcsfontosságú eleme, mint ahogyan azt Robin Cook és Sepsi László művein keresztül is elemzi.

A járványok ábrázolása nemcsak dramaturgiai eszközként szolgál, hanem mély társadalmi és pszichológiai rétegeket is feltár. A kutatások szerint a közösségek, amelyek jobban megértik a mindennapi tapasztalataikat, nagyobb valószínűséggel fogadják el az egészségügyi fejlesztési politikákat (Morgan 2005).

Ez a megközelítés szorosan kapcsolódik H. Nagy Péter elemzéséhez, aki a narratívákban rejlő „népszerű epidemiológiát” használja fel a társadalmi válságok jobb megértésére.

Ezenkívül a szerző a műfaji határok átlépésével is foglalkozik, ami lehetővé teszi számára, hogy a szigorúan tudományos megközelítés helyett egy integráltabb, interdiszciplináris látásmódot alkalmazzon. Ez összhangban áll azzal a tudományos konszenzussal, hogy a „népszerű epidemiológia” – mint ahogyan Morgan (2005) is kifejti – alapvetően befolyásolhatja a közegészségügyi gyakorlatokat, még ha az adott kulturális és társadalmi kontextus dinamikus változásai miatt nem is illeszkedik hagyományos tudományos paradigmákba. H. Nagy Péter munkájában ez a

megközelítés azt sugallja, hogy a populáris irodalom által tárgyalt járványok és azok ábrázolása valójában szélesebb társadalmi diskurzusokat és kulturális válaszokat tükrözhetnek, amelyek jelentősen hozzájárulhatnak a közösségi egészségügyi stratégiákhoz és a társadalmi reziliencia megértéséhez.

Lepeng (2023) megállapítása, amely szerint a tudományos-fantasztikus irodalom jelentős hatást gyakorol a modern világ fejlődésére és alakulására, további érvényesülést nyerhet a társadalmi hatások terén is. Ebben a kontextusban a könyvben bemutatott elemzés nem csupán az irodalmi művek jelenlegi befolyását tárgyalhatja, hanem új kutatási irányokat is megnyithat a tudományos-fantasztikus irodalom társadalmi és kulturális szerepének mélyebb megértése érdekében.

III. Természetfeletti jelenségek, társadalmi válságok és tudomány

A kötet interdiszciplináris megközelítése lehetővé teszi a természetfeletti elemek, a tudományos ismeretterjesztés és a társadalmi válságok összetett vizsgálatát a modern irodalomban. Az elemzés tárgya, hogy miként ábrázolja H. Nagy Péter ezeket a témákat különböző műveken keresztül, kiemelve a természetfeletti és a tudományos elemek irodalmi integrációját, valamint a társadalmi válságok kulturális reprezentációját.

III.I. Természetfeletti és misztikus elemek

Az elemzés kiindulópontja a természetfeletti jelenségek ábrázolása, amelyet Bram Stoker *Drakula* című műve és az ipolysági író, N. Tóth Anikó által írt *A szalamandra mosolya* című mű segítségével tárgyal. A szerző részletesen elemzi, hogyan kezelik ezek a könyvek a valóság és a természetfeletti határait, és milyen pszichológiai, valamint kulturális hatásokat gyakorolnak ezek a reprezentációk. Az elemzés kiemeli, hogy ezek a narratívák miként befolyásolják az olvasók érzékelését és értelmezését a valósággal kapcsolatban.

A horror, a rettegés és a pszichológiai feszültség ábrázolása szerves részét képezi a természetfeletti irodalomnak, amelyet Edgar Allan Poe munkássága is tükröz. Poe munkásságának elemzése során különös figyelmet fordíthatunk a félelem pszichológiájának mélyreható vizsgálatára (Mathew 2021).

Ez az elemzési szempont illeszkedik az *Evidens közegek* kontextusába, ahol a természetfeletti elemek ábrázolása nem csupán a külső, hanem a belső világok megjelenítését is szolgálja.

Poe műveiben a belső emberi érzelmek, mint a félelem, a bűntudat és a bizonytalanság központi szerepet kapnak. Ezek az érzelmek teremtik meg a legborzasztóbb külső élményeket, amelyek túlmutatnak a puszta éjszakai zajokon és a látható rémségeken (Mathew 2021).

H. Nagy Péter elemzése rámutat arra, hogy a pszichológiai dinamikák mennyire meghatározóak a horror irodalom evolúciójában, valamint, hogy ezek hogyan formálják az olvasói érzékelést. A *Drakula* és *A szalamandra mosolya* elemzéseiből kibontakozik, hogy H. Nagy Péter hogyan használja fel értekezésében a természetfeletti elemeket, nem csupán, mint műfaji jegyeket, hanem mint eszközöket az emberi lélek mélyrétegeinek megjelenítésére. Ennek eredményeként a kötet nemcsak a narratív technikák elemzését nyújtja, hanem betekintést is ad az emberi psziché sötét zugainak feltárásába, amelyeket a természetfeletti események tesznek érzékelhetővé és értelmezhetővé.

III.II. Tudomány és a science fiction kapcsolata

A következő szegmens Avi Loeb és Csősz Sándor munkásságán keresztül vizsgálja a tudomány és a science fiction összefonódását, ami H. Nagy Péter elemzésében különleges figyelmet kap. A szerző részletesen tárgyalja, hogyan válnak a tudományos elméletek és felfedezések a science fiction műfajának szerves részévé, valamint azt, hogy ez a folyamat milyen kihívásokkal jár a tudomány népszerűsítése és a közönséggel való kommunikáció szempontjából.

H. Nagy Péter elemzése során külön hangsúlyt fektet arra, hogyan inspirálja a tudományos kutatás a science fiction-írókat új világok és technológiák megalkotására, ami nem csupán a jövőképek szórakoztató ábrázolása, hanem a tudományos gondolkodás és a társadalmi kérdések iránti érdeklődés felkeltésének eszköze is.

A szerző kiemeli, hogy a science fiction nemcsak fantáziavilágokat teremt, hanem valós tudományos koncepciókat és teóriákat tesz közérthetővé és vonzóvá a nagyközönség számára, ahogy erről tanulmányában Lepeng (2023) is beszámolt. Ezáltal nemcsak szórakoztat, hanem érdeklődést és tudatosodást is generál a tudományos fejlődés iránt. H. Nagy Péter rámutat arra, hogy ez a műfaji átlépés milyen fontos szerepet játszhat a tudományos ismeretterjesztésben, különösen azokban az esetekben, amikor a tudományos közösség megosztott, vagy egy új elmélet még nem nyert széleskörű elfogadást.

III.III. Kulturális és társadalmi válságok

A fejezet záró része a társadalmi válságok, különösen a járványok ábrázolását elemzi Nicholas A. Christakis és további szerzők műveiben. H. Nagy Péter itt tárgyalja, hogy ezek a művek miként dokumentálják a járványok társadalmi és pszichológiai hatásait, valamint a kulturális és politikai válaszokat. A szerző rámutat arra, hogy a

járványok ábrázolása a populáris irodalomban fontos eszköze lehet a társadalmi tudatosság növelésének és a kulturális válaszstratégiák kialakításának.

Nicholas Christakis *Apollo's Arrow* című kötetében egy innovatív megközelítést alkalmaz, amely ötvözi a szerző orvosi és hálózattudományi tapasztalatait, integrálva a társadalmi, technológiai és biológiai adatokat egy koherens narratívában, ami a pandémia lefolyását írja le. Christakis kiemeli, hogy az emberi magatartás, a biológiai tényezők és a társadalmi kapcsolatok hálózati szerkezetének variabilitása hogyan vezethet olyan járványokhoz, ahol kevés fertőzött személy a megbetegedések többségéért felelős. Ezen a ponton a COVID-19 pandémia különösen azokra az eseményekre támaszkodva terjesztette ki hatását, ahol nagyszámú fertőzés történik, ami alátámasztja, hogy a járványkezelés szempontjából kulcsfontosságú a társadalmi kapcsolatok és viselkedési minták megértése (Scarpino 2020).

IV. Összegzés

H. Nagy Péter *Evidens közegek* című művében számos irodalmi és tudományos témát tárgyal, melyek között vannak olyanok is, amelyek kevésbé kerültek eddig reflektorfénybe, de ugyanolyan fontosak a kötet egészének megértéséhez. Ezek a művek az interdiszciplináris megközelítés mintapéldái, amelyek ötvözik a tudományos ismereteket és a kulturális elemzéseket, ezáltal segítve az olvasókat a szélesebb kontextus megértésében. A szerző munkája mélyrehatóan tárgyalja a tudomány és a művészet, valamint a kultúra összefonódásának kérdéseit, ösztönözve a tudományos diskurzus és a populáris kultúra közötti párbeszédet. Az *Evidens közegek* nem csupán a narratíva elemzésére fókuszál, hanem arra is törekszik, hogy a tudományos ismereteket szélesebb közönség számára is elérhetővé és érthetővé tegye.

Ebben a kontextusban – mint ahogy Keserű (2016) is megjegyzi – a modern irodalomtudomány számára elengedhetetlen az irodalom köré épülő diskurzusok jelenléte. Ezek a diskurzusok nemcsak az irodalom lényegének megértését segítik, hanem lehetővé teszik az irodalomtudomány számára, hogy az irodalmat folyamatos reflexió tárgyává tegye. Így tisztán láthatóvá válik, hogy mi alkotja a művészet és az irodalom magvát (Keserű 2016).

Összességében, bár néhány mű kevesebb figyelmet kapott a recenzióban, ezek a munkák ugyanolyan lényegesek a kötet általános értékelésében. Az *Evidens közegek* kiváló példája annak, hogyan lehet sikeresen ötvözni a különböző tudományterületeket és művészeti formákat egyetlen koherens elemzési keretben, amely új perspektívákat nyit meg az olvasók előtt a tudomány, művészet és kultúra kapcsolatának megértésére.

Irodalom

H. Nagy Péter (2023): *Evidens közegek*. Dunaszerdahely: NAP Kiadó.

Keserű József (2016): *Bevezetés az irodalomtudományba*. Komárom: Selye János Egyetem.

Lepeng, B. Y. (2023): Exploring the Influence of Science-Fiction: How Are Sci-Fi Novels an Agent in the Construction of Reality? *The International Journal of Humanities & Social Studies*, 30–37.

Mathew, R. (2021): Depiction of Psychological through Supernatural: A Reading of Edgar Allan Poe's Selected Short Stories. *International Journal of English Literature and Social Sciences*, 421–426.

Morgan, G. (2005): Highlighting the importance of "popular epidemiology". *Journal of Epidemiology & Community Health*, 59. kötet, 254.

Scarpino, S. V. (2020): *Probing COVID's complexity in real time*. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.abe9731> (Letöltés: 2024.05.09.)